

بررسی چالش‌های روش‌شناسی سنجش اثربخشی و عملکرد سازمانی در سازمان‌های ورزشی

ابراهیم، آکو^۱، ویناند، ماتیو^۲، عیدی، حسین^۳، لقمانی، محسن^۴

۱- عضو هیات علمی دانشگاه حلبچه کردستان، عراق ۲- استادیار مدیریت ورزشی دانشگاه استرلینگ اسکاتلند، انگلستان ۳- استادیار مدیریت ورزشی دانشگاه رازی کرمانشاه، ایران ۴- دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی دانشگاه بوعلی سینا همدان، ایران

1. ako.arsham@gmail.com

مقدمه

هنوز اجماع کلی درباره این که اثربخشی و عملکرد سازمانی چگونه باید تعریف، توصیف و اندازه‌گیری شود وجود ندارد (ویناند و همکاران، ۲۰۱۴). با این حال اندازه‌گیری اثربخشی امروزه به یک چالش اساسی برای سازمان‌های غیرانتفاعی مخصوصاً (سازمان‌های ورزشی) تبدیل شده است. از این رو وجود این چالش‌ها در اندازه‌گیری اثربخشی در چند دهه گذشته سبب شده سؤالات اساسی و گاه بی‌جواب برای سنجش این سازه حیاتی در سازمان‌ها به وجود آورد. مثلاً با چه معیار و شاخص‌هایی می‌توان عملکرد و اثربخشی یک سازمان ورزشی را سنجید؟ کدام رویکرد می‌تواند خواسته‌ها و ادراکات ذینفعان درونی و بیرونی یک سازمان غیرانتفاعی (فدراسیون ورزشی) را پوشش دهد. ویناند و همکاران (۲۰۱۰، ۲۰۱۴) در یک بررسی جامع و فراگیر بر روی مدل‌ها و روش‌های ارزیابی عملکرد و سنجش اثربخشی در چند دهه گذشته، سه دلیل اصلی برای عدم ثبات مفهومی برای تعریف و ارزیابی این سازه در سازمان‌های ورزشی را این گونه بیان می‌کنند. اول، عملکرد سازمانی به وسیله مکاتب فکری با دیده‌گاه‌های متفاوت بررسی شده است. دوم این که در بسیاری از مطالعات صورت گرفته با توجه به راه و روش‌های موفقیت در هر سازمانی معانی و تعاریف متعدد از عملکرد سازمانی شده است. زیرا اهداف و مأموریت سازمانی در هر سازمانی به وضوح متفاوت هستند. در نتیجه این تفاوت‌ها به محققان این اجازه را می‌دهد که هر کدام روشی را برای ارزیابی اثربخشی و عملکرد به کار ببرند. سوم مسائل مربوط به ذینفعان استراتژیک یک سازمان است، که هر یک با داشتن دیدگاه‌های متفاوت از این که عملکرد یک سازمان چگونه باید ارزیابی شود متفاوت است. این دلایل مانع از به وجود آمدن یک مدل جامع و یکپارچه برای ارزیابی عملکرد و اثربخشی در سازمان‌های ورزشی شده است. بنابراین هدف از مطالعه حاضر چالش‌های روش‌شناسی سنجش اثربخشی و عملکرد سازمانی در سازمان‌های ورزشی است.

مرور پیشینه

مرور و پیشینه سنجش عملکرد و اثربخشی سازمانی در ورزش شاهد پیدایش رویکردهای متعددی در ارزیابی این سازه شده است. مثلاً فریزی (۱۹۸۶)، چلادورای (۱۹۸۷)، کوکسی (۱۹۹۵)، پادیمیتروس (۲۰۰۲) با استفاده از روش‌های نیل به هدف، منابع و فرآیندهای درونی به مطالعه اثربخشی در سازمان‌های ورزشی پرداختند که در مدل نیل به هدف محدودیت‌هایی از قبیل عدم سنجش توسعه و گسترش در سازمان‌های ورزشی این روش را زیر سؤال برد. همچنین محدودیت‌های رویکردهای منابع و فرآیندهای درونی که یکی تعداد ورزشکاران و برنامه را به مثابه اثربخشی و دیگری تنها بر روابط انسانی درون سازمان تکیه می‌کرد نتوانستند

به مثابه روشی مناسب برای ارزیابی عملکرد و اثربخشی به کار روند. با پوشش ندادن این روش‌ها برای ارزیابی اثربخشی محققان به دنبال رویکردهای جامع‌تر برای سنجش این سازه در سازمان‌های ورزشی رفتند (بایل و مادلا ۲۰۰۲، ولف و همکاران ۲۰۰۲، مادلا و همکاران ۲۰۰۵). ویناند و همکاران (۲۰۱۰) با استفاده از رویکرد دینفغان استراتژیک به دنبال ابزار جامع برای ارزیابی اثربخشی در سازمان‌های ورزشی بودند که این روش با محدودیت‌های از قبیل در نظر نگرفتن اهداف و اولویت‌های سازمان، غافل بودن از متغیرهای محیطی، طبقه‌بندی سازمان‌ها در گروه‌های مختلف با توجه به ابعاد، تکیه بر داده‌های کیفی، فقدان روابط بین ابعاد مورد بررسی و اندازه‌گیری از اهداف نامشهود باعث شد این روش به خوبی نتواند اثربخشی را در سازمان‌های ورزشی بسنجد. رویکرد ارزش‌های رقابتی روشی ترکیبی از رویکردهای اثربخشی بود که محققان از آن به مثابه جامع‌ترین روش برای سنجش اثربخشی در سازمان‌های ورزشی معرفی کردند. مطالعه محققانی همچون شلبری و موری (۲۰۰۶)، بالدوک (۲۰۰۹)، عیدی و همکاران (۲۰۱۲) و ابراهیم و همکاران (۲۰۱۳) در سازمان‌های ورزشی محدودیت‌های این رویکرد در مواردی همچون مشکلات در اجرا و عملیاتی کردن این روش، ارزیابی نشدن جزئیات عناصر عملکرد سازمانی و ارزیابی گروه‌های خاصی در هر یک از مطالعات را نمایان ساخته است.

جمع‌بندی

از چالش‌های اساسی این مطالعه روابط بین ابعاد کلان بر اساس همبستگی ابعاد نویسنده‌گانی بود که در این راستا به بررسی اثربخشی سازمانی پرداخته بودند. در واقع هر پژوهشگری با اندازه‌گیری متفاوت و درک آنچه در مطالعه خود از اثربخشی داشته بود به آن اشاره کرده‌اند. همچنین تفاوت بین محتوا، موقعیت‌های زمانی و مکانی، اندازه و نوعیت و مرحله حیات سازمان وجود این چالش‌ها را برای تعریف واحد از اثربخشی تشدیدتر کرده است. در نهایت به نظر می‌رسد یک محقق برای ارزیابی اثربخشی و عملکرد سازمانی مخصوصاً در سازمان‌های ورزشی باید همزمان شاخص‌ها و ابعادی را در نظر بگیرند تا بتوانند این محدودیت‌ها و چالش‌های ذکر شده را در رویکردهای اثربخشی و عملکرد سازمانی پوشش دهند. همچنین دولت و سیاست‌گذاران می‌توانند با بکارگیری این چارچوب‌ها دست به محک‌زنی اهداف به منظور نظارت و ارزیابی عینی از سازمان‌های ورزشی بزنند و آنها را در تأمین بودجه پشتیبانی کنند. بدین منظور به نظر می‌رسد که روش سیستمی می‌تواند تا حدود زیادی تمامی ملاحظات مرتبط با اثربخشی و عملکرد سازمانی در ورزش را به بوته آزمایش بگذارد. در نهایت محققان نیز در سال‌های اخیر نشان دادند که این روش کارایی بیشتری برای ارزیابی و ارزشیابی عملکرد و موفقیت سازمانی ورزشی در محیط‌های غیرانتفاعی دارد (چلادورای ۲۰۱۳، ویناند و همکاران ۲۰۱۴).

چشم‌اندازهای پژوهشی

با توجه به این که روش سیستمی مهمترین معیار برای سنجش عملکرد سازمانی محیط‌های ورزشی (از قبیل فدراسیون‌های ملی ورزشی، کمیته ملی المپیک، باشگاه‌های ورزشی و غیره) به شمار می‌رود، انتظار بر این است که محققان در آینده بتوانند تحقیقات خود را برای ارزیابی عملکرد و اثربخشی سازمانی محیط‌های ورزشی مورد مطالعه خود از روش سیستمی استفاده نمایند. البته باید در نظر داشت که معیارهای کلان (از قبیل قدرت سازمانی، فرهنگ سازمانی، ساختار سازمانی و غیره) و خرد (طراحی مشاغل، انگیزش، نگرش‌های شغلی و غیره) نیز باید در این روش مورد کنکاش قرار بگیرند.

واژه‌های کلیدی: روش‌شناسی، اثربخشی سازمانی، عملکرد سازمانی، روش سیستمی، فدراسیون‌های ورزشی، کمیته ملی المپیک

منابع

- 1- Chelladurai, P. (2013). A personal journey in theorizing in sport management. *Sport Management Review*, 16, 22-28.

- 2- Eydi, H., Ramezanineghad, R., Yousefi, B., Sajjadi, S.N., Malekakhlagh, E. (2011). Compressive review of organizational effectiveness in sport. *Sport management international journal, Choregia*, 7 (1), 6-21.
- 3- Ibrahim, A., Hamatineghad, M., Ramezanineghad, R., Eydi, H. (2013). Organizational Effectiveness of Iraq Sport Federations, *Sport management international journal, Choregia*, 9 (1) 70-85.
- 4- Winand, M., Vos, S., Claessens, M, Thibaut, E., & Scheerder, J. (2014). A unified model of non-profit sport organizations performance: perspectives from the literature. *Managing Leisure*, 19 (2), 121-150.

